

Հո՛ւյրի մեր վրէժը յերգիւնս . . . միմեկիս կս յորք խոս-
կը բռնաբեր յեօր՝ յեօ ճեռաւ թրդի պրեկիւն ու մտից-

— Խօսի ըս տալ վրէժ ճիւճիս ինչ յոնիս լեօրանը
հո՛ւյրի մեր մտիկ պրեկիւնս. մընեկց յիս ըս գիւթիւմ, մնա-
ցածը ճիւթն վրէժ կմայմ, հն վա՛խսը յիկ, ճիւճիս ասը:
Պրեկիւն կըղերվելան ճընեհ, բըսընից, կըսպից,
միսը **առեգ** յիւթից, ա՛մնա յի ճիւճ, խոսկը կըլընտ
թիւնի յայնչեմն ար: Էս **դեօ՛նքմ** էլ **ժօն** ու **փօ՛ւման**
կիւթը ճիւթիւր տնայմ՝ պըցըրտցով յերգիւնս:

Ըստա կիւթայմ կըլընտ միս յանե տնե ա ապիւ-
նում, Թիւնի յայնչեմն **Էսընք վա՛խսը** վրէժ յերգիւնս-ան
միս պնտաւ կըս տն յանցով: **Ա՛խար** մեր Թիւնի յայնչեմ
նիկ յընճիս՝ տնայմ ա ճըղեցը մնայիս միս մեռած մարք
վրէժ ընցած. շատ խեղճ ա կյամ, յօր ճնում **մէ՛ղը** ճըղը-
ցուն տն ճընում, ճըղըցեմ **դա՛ղեմ** միս կըրէգնան **փո՛ւն**-
չիւմ, վրէժ տընի մնայիս վրէժան յըսա մնե, ծանկե:
Ա՛մն պրեկ պրեկիւնը յեօր, **մէ՛ղը** տընիւմ ա կըրէգ-
մանն մնայիս, յըրէիս տնայմ միս հո՛ւյրի մերն էլ մտն,
վրէժ վրէժը յըսան մնե: Պրեկիւն **դա՛սի** կիւթիս վեմն ա
կիւթմ:

— Դե՛, մընեկց հոս խոսկը յոնիս բռնի, հո՛ւյրի
մեր բռնիք պրեկ, ճիւճիս թըղընտ տնայմ:

Պրեկիւն կս բռնաբեր յեօր, էլ **ըզըլա՛ման** տնայմ բա
Թիւնի յայնչեմն պրեկաբը պրեկ մնի, ծեռըն մեկնից պրեկն
խըսըրի՛ւ Էլան փընից, ճիւճիս տնայմ **փո՛ւն** յի կո՛ւյմ,
մէ՛ղը էլ կնայի տնայմ ճիւճից կըրէգնանն մնայ, վրէ-
ժան էլ յըսան ըսով ու կըլընտ ինչըն բուից պըցըրտցով
յերգիւնս:

Հըսախայ Ե. Աճառեան

ԲԱՐԱԿ ՇԱՀ, ԱՆՈՒՇ ՇԱՀ

եի

ՏԻՒԼԻՆ ՇԱՀ.

(Մոկաց բարբառով ժողովրդական վեպ) *.

Մէկ թագեաւորմ՝ կէր.

Էդ թագեաւոր ա՛մն օր նէջըր կէրթէր.

Մէկ խալիւուրմ՝ ա՛նու ճամբըն մէջ նստած
էր. Ամն օր յիւր էրկու մատ թագեաւորըն
նշանց կատէր:

Օրէն մէկ թագեաւորըն էսաց.

— Մէկ խալիւուրմ մանչ իմ ճամբընըն նստած է,

* Ասած է Մոկաց Գինեկանց զիւղացի Զատօն:

Մոկաց բարբառին մէջ ճայնաւոր տառերն
ընդամբաւէն (քիչ բացառութեամբ) փոխուած են
ե-ն՝ ի, ո-ն՝ ու, ու-ն՝ իւ, ի-ն՝ ը, է-ն՝ ը, նաե կ,
է, գ տառերէն հար եկող ա-ն եա-ն կը փոխուի:

Էս ի՛նչ կէրթամ նէջըր. Ամն օր յիւր էրկու մատ
ըզը նշանց կատայ:

Ասըցըն. — Ի՛նչ ա՛նիկ էրկու մատ նշանց կը-
տայ, զիւ իրեք մատ նշանց առ: Ի՛նչ ա՛ն իրեք
մատ նշանց կտայ, զիւ շուրս առ: Ի՛նչ ըն՝ քի
կատը:

Առաւուտուն թագեաւոր խընդ խարըր
ձեաւոր առըց, զինաց նէջըր.

Գինաց խալաւորըն մատացաւ.

Խալաւոր յիւր էրկու մատ նշանց խաւ.

Թագեաւոր իրեք մատ նշանց խաւ.

Խալաւորն իրեք մատ նշանց խաւ,

Թագեաւոր շուրս խաւ:

Խալաւոր թագեաւորըն էտաց.

— Թագեաւոր, նստը տա տն.

Էսաց. — Բի մէ դարբըմ (պատահաւ, փոր-
ձանք) կիւ գետի, զիւ փուրըրի ժամանակ կուզըս:
Թէ խալաւոր ժամանակ:

Էսաց. — Օր գետի, էս միայ կուզիմ:

Խալաւոր դարձաւ, էսաց.

— Դիւ կըր. կուզիս **Թը** միւն, **Թը** խեղեղ:
Թագեաւոր շատ միտը էրաց, էսաց յինը —
յինը. — Թը կը ուղիւմ, կարըն մարդիւր տի ոսպ-
նին ալաւ (տկար) մարդիւր. **Թը** մալա ուղիւմ,
ամն տի մեռնին, Էսաց. — Էս խեղեղ կուզիմ:

Խալաւորն էլ էսաց. — Մո՛ւ աթոռ տի
նստիս, էրէքթէ սուֆըն (սեղան) խաց տա-
տիս:

Թագեաւոր առըց յիւր խընդ խարըր մարդ,
զինաց: Էրկինք ամպից կալիւտ իրի էլաւ խե-
ղեղ, խընդ խարըր ձեաւոր տարաւ.

Թագեաւորի յիւր ձին էլ տարաւ խեղեղ:
Խեղեղ առըց, զինաց, զեղիմ՝ զիմաց գիւս
խանից. Թագեաւոր զիւս իլաւ, ձըն տարաւ խե-
ղեղ:

Թագեաւոր զինաց իրեցու գում (գում).

Յիւր թագեաւորական խալաւոր ինտն,
մէկ պուտիկ մէջ էգըր, սալ վերաց: Բաշ (ճա-
կատ օպիտակ) իզան տալ խուրից, բէնճպընակ
(մշակական) խալաւ թագեաւոր զինաց, իլաւ տէր-
տըրուջ տղայ:

Տէրտէրն էլ յիւր աղջկի պուտիկ վրէն:

Հատ մնաց, քիչ մնաց, օրէն մէկ կնեկան
էսաց.

— Անիկ, էս կերթամ գաշտ, մուլախ կնեկմ
(արտ ջրէկ վարեկէ վերջ, որ անմիջապէս սեղան-
նեն), ըզե խաց շիւտ բերիւ:

Տղէն իլաւ զինաց դաշտ:

Էդ թագեաւորըն քեռագըն ինչ էրըն:

Խընդ խարըր ձեաւոր տըրվրթը խալաւ **Թա-**
գաւորական Թաշուն թալըն:

Խալաւ իրի — իրի թագաւ վար իրեցու պա-
տըն:

Երէջ խանկեցըն, տանջեցըն, սոքեցըն.

— Դիւ մի թագեաւոր պախիւր իս:

Էոաց — Իս թագեաւոր չիմ տեսի. իս ձի
թագեաւոր չիմ պախիւ:

— 2՛ի, դիւն իս պախի մի թագեաւոր. օր
դիւ չպախիւր, խաւք յար քիւ դռան չիւ թաւը:

— Աստուծու սիրուն ընը, իս ձի թագեա-
ւոր պախիւմ, ինչ տէնիմ:

Իրեցու աղջըկ մառացաւ յիւր մարդիւն
խոց տանը: Իրիկուան ժամանակ մըտ ընկեաւ,
խոց տաւաւ:

Տիտաւ դաշտ մուխի մնացի մէկնտեղիւ
տեղ:

Տղէն էոաց. — 2՛ի, քի սոքը, «խոց չիւտ
բի», էս յիւրիւն իլաւ, դիւ նսր խոց կը բերիս:

Էոաց. — Ինչըն տը խոց բերէր (բերէի).
խընդ խարիւր ձիաւոր տըլլըթը խաւք թալամ:

Իկի թաւը իմ խօր դռան վերէն, իմ խէր բռնած
կը չարչարըն, կասըն. «մի թագեաւոր պախիւր
իս». իսնէլ մառացայ, քի խոց չըբըր:

Անըկ նստաւ էդ չուր (չոր) տեղ, մարդն էլ
նստաւ կնկեան գիւք. խոց իգի մանչ բախիւն,
կիրաւ:

Էն էր, ինչ սոքը. «մի տիտաւ տը նստիս,
էրկըթէ սուրճէն խոց տուտիս»:

Խոց կերաւ, պոծաւ, կնկեան էոաց.

— Կերթաս գիւմ. բաշ իզան տակ սալմ,
կայ, էն սալ կը վերելցիս, պտուկմ՝ էդա սալը
տակ խորիւի ի տեղէն կը խանիս բերիս. մէջն օձ
կայ, քի կը կծը, բերան չըանաս մինչիւ՝ մա ըզի
բերիս:

Անըկ գինաց, պտուկ էկան, առըց իբի,
դատնու տեղէն (հեռիէն) իթալ, էոաց. — «օձեր
ձի չկծին»:

Պուտուկ կուտաւ, թագեաւոր բախան շու-
րիւր փէլք իտու, կնըկ էոաց.

— Մարդիկ, Աստուծու սիրուն ընը. ո՛ր
տեղ էրթաս՝ ընձէլ տանըս խո քի:

Անըկ աղիօվ էր, քեառատուն խանթեարի
բախ ձեռ իգի, էոաց. — Կնըկ, էոա բախ կառ-
նըս, կիւզեաւ, ըզի խանիս:

Անըկ բախ առըց, իկաւ, խասաւ գեղ, տե-
սաւ թագեաւոր խեծը՝ տէրթայ:

Թագեաւոր էոաց. — 2՛իմ՝ բերէր իմ կնըկ
թուզ խեծըն:

2՛ին բերըն, թագեաւորը կնըկ իջաւ, տը
խիծնէր, բամբմ՝ ինէ գինաց, էոաց թագեաւոր.

— Բարակ շախ ի, ըզի վուձ չկտըր (օգուտ
չանէր), թուզ, աղէք, էրթանը:

Թագեաւոր գինաց յիւր տեղ:

Էդ կնկեան աղէմ՝ իլաւ, աղը անուն իգի
Բարակ Շախ: Տղէն միծայաւ:

Տղէն, պառուտ աղէն կըռուան, պառաւ

էոաց. — Կո՛նի գ քի տանը, դիւ աղէկ ըլլէր, քիւ
խէր գ քի իրան խիտ կտանէր:

Էոաց. — Պա՛ռաւ, իմ խէր տէրտէրնը, իմ
խէր յիւր գինաց, ըզի չտարիւրի:

Էոաց. — Տէրտէր քիւ քեարտէրն ի (քեռու
հայր), քիւ խէր չի:

— Իմ խէր վա՛ւվնէ, էոաց:

Էոաց. Դիւն, քեռ մօր էոա՛ւ, ըզի աղէ ա-
ղանձ կըպը (աւաղէ աղանձ կուղեմ). քիւ մեր
ինչ կը բեօվի, էոա՛ւ. ձեռ դարկ մէջ, լըց իմ փէշ,
խէմ անիւշ ի, թէ չէ: Դիւն էլ զձեռ բռնըս,
կասըս. — Իմ խօր կըսան կէնիս՝ էրայ, չիս էնի,
քիւ ձեռ չիմ թուզը, կերեցիմ:

Տղէն իլաւ գինաց տուն, էոաց.

— Մարէ՛, իս քիւմ աղանձ կուտիմ.

— Կուղեա՛ւ, քիւմ ցուրին կը բերիմ, բէօվիմ.

Էոաց. — Իս ցուրնէ չիմ ուղի, իս աւղէ կու-
ղիմ, տըն «աւաղ անիւշ ի»:

Մէր էոաց. — Կըլլիմ, կը բէօվիմ.

Մէր իլաւ բէօվից.

Տղէն էոաց. — Մարէ՛, ձեռ դարկ մէջ, լըց
իմ գիւք, խէմ անիւշ ի:

Տղէն մօր ձեռ բռնից, էոաց.

— Իմ խօր կատէն կէնիս՝ էրայ, չըս էնի,
կը թուզիմ քիւ ձեռ իրեցի:

Էոաց. — Իմ ձեռ թուզ, քիւ խօր կատան
էնիմ, ձեռ իթուզ, մէր կատէն էրաց:

Բարակ շախ յիւր քեարտօր էոաց.

— Իլի՛, ըզի քեանիմ խատ ուսկը բի:

Տէրտէր յէլաւ, մէկ քեանի խատ ուսկը
իբի, իտու աղըն: Տղէն էլ էդ ուսկը կտրից, էրաւ
սալմա՛ւ, ձեպ իլից, էոաց:

— 2՛իմ ըզի խամար բի:

Տէրտէր իլաւ, ձիմ՝ էլ իբի:

Տղէն իլաւ, ձին էլ խիծաւ, գինաց խօր
քեաղաք՝ Խօր սէյիան (ձիապան) իբի յէռջիւ.

Էոաց աղէն. — Բե՛օֆ, Աստուծո՛ւ քիւ տուն
առըրը, խուտու մեռանը քիւնէ՛, ա՛ռ իմ ձին, տա՛ր,
կապը:

Սայիտ էոաց. — Կը տանիմ, կը կապըմ:

Էոաց. — Ի՛նչ տը տաս, իմ ձըն ուտը:

Էոաց. — Խուտ տը տամ, յարդ տը տամ,
գեարի տը տամ ուտը:

Տղէն էնքան իզարկ սայիտին, սայիտը լէլ
(մարմին) կապուտացաւ:

Էոաց. — Դիւ խուտ տը տաս, յարդ տը
տաս, գեարը տը տաս, իմ ձըն ուտը ...:

Էոաց. — Աստուծու սիրուն, ի՛նչ տամ, քիւ
ձըն ուտը:

Տղէն ձեռ իզար ճըպ (զրպան), լըլըմ ուտ
կը սալմա էկան, էոաց.

— Իմ ձըն գ՛աղիւց տ՛ուտի, չ ...:

Սայիտ գինաց, թագեաւորըն էոաց.

Թաղեաւուր էսաց.

— Գինւո՛ւ, հանչը էսա տեղ, խնեք, ինչ մարդ իս Սոյլս իկաւ, էսաց.

— Թաղեաւուր գրի հանչը:

Տղէն իլաւ, գինաց մա թաղեաւուր:

Դիւռ իրաց, էսաց. — Բլէֆ—բլֆ, Աս-

տուած ձի տուն աւրբը, խոտու մեռաց:

Մարդ ձէն չէխան. թաղեաւուր էսաց.

— Ա՛յ որդի, վնւղ խաց ուտը, ջիւր խըմը, խոտ կընդեայ մօտէն:

Տղէն էսաց. — Անու խաց ուտը, ջիւր խմը՝ քեամի կըրթայ մօտէն, ապա գիւ քեառտուն խինաքնարի բախ կը գնիս աղետի կնիկան ձեռ, աճէ պէ քեամի կըրթայ մօտէն, գիւ կառտ, Բարակ շախ ի, բժի վաճ չը կառք:

Թաղեաւուր տեղէն հանգնաւ, գինաց աղի գլեօխ պաղնից: Տղէն էսաց. — Աճա՛, իմ մէր կը բերիս՝ բի՛, չըրիս, քիւ քեառտը կարիմ:

Խրկից մէր իբի ժամանակով վրէն ընցաւ:

Էդ տեղիէ գիւտմ կըրթէր. աղէն էլ գինաց վար է գիւտն կարմունջ կապըց. Ա՛ր մէկ կերթէր կարմնջէն տ'անցնէր, կը դարկէր, չիւր թուգի, կտախ:

— Իս կարմունջ կապիւրիմ, գիւ վերեւէն տ'ընցնիս: Աերթէն կտէն գիւտ՝ չիւր թուգի.

— Իս կարմունջ կապիւր, գիւ կըրթէք, կտէք գիւտ, գիւտ ձի տանը, ձի մէջք ընկնը իմ վըզ:

Մընչ կը թուղնէր կարմնջի վրէն էրթէն, մընչ կը թուղնէր էրթէն գիւտ:

Գեաղըն թաղեաւուրն հառնիցըն.

— Քիւ աղէն մէկ կարմունջ կապիւրի, Աստուած անու խէրն ընդունիլի էնը. կըրթանք կարմնջի վրէն ընցնիւր, չթուղը լաւ, կարմունջ իրան ի, թուղ չթուղնը, կըրթանք, կտանը գիւտ, էլի կը դարկի, կտա՛ր՝ գիւ կտաք գիւտ, գիւտ ձի տանը, ձի մէջք ընկնը իմ վըզ, էկէք, կարմնջի վրէն գեաղէք:

Թաղեաւուր էսաց. — Գեաղէք, տեղք թուղ էրթայ, կտըրիսի, չըմ ուղք:

Եկըն աղըցըն. — Քիւ խէր կտա՛ր՝ «ան տղէն չըմ ուղը, թուղ էրթայ, կտըրիսի»:

Տղէն էլ ինչ էղաւ. — ձըն խեծաւ, գինաց, Թաղեաւուրն էլ հաշ վար յիւր իրի, էսաց.

— Իս ուրիշի խուռք իրի, աղէն գինաց, կտըրիս:

Թաղեաւուրն էլ ինչ էրաւ, յէլաւ խընդ խորիւր ձեաւուր խրից աղը յիախ:

— Կըրթէք, կան կղէք, իմ աղէն գնտընէք, կը բերբը:

Խընդ խորիւր ձեաւուր յէլան յիախէն գեաղըն: Էդ աղէն էլ գինաց մէկ դաշար մէջ, տեւաւ պաղչէմ՝ կայ էղա դաշար մէջ բերդմէ էղա դաշար մէջ շոտմ ա էսաց.

— Իս դըտիմ, էսա պաղչէն (պարաէղ) անտէր չի, տիրով ի:

Տղէն էղա պաղչէն ընցաւ, գինաց յէնջե շնարը ծառը. ձըն կապից շնարը ծառ, կծկաւ, նստաւ էղա ձեռ տակ, մինչիւ լուսացաւ:

Ադ խընդ խորիւր ձեաւուր ինչ կընգեան, էղա պաղչէն կը տանան, ձիանը կտընըն, կըրթան էղա պաղչը մէջ:

Սիւ Դիւղ կըլը, կը տեանայ խընդ խորիւր ձեաւուր, կնո դաշար մէջնիւ, իկաւ ձիանք տարաւ, էրաւ նեղ դաւը, էդ խընդ խորիւր մարգն էլ տմեն եարալու էրաւ, ո՛ր ձեռ կուտուից, ո՛ր գլեօխ կուտուից, ո՛ր գոխ կուտուից, ո՛ր սաք կուտուից:

Բարակ շախ յիւ գարձաւ, իկաւ պաղչը տակէն տ'ընցնէր, տեսաւ խիծայ (հառ աշունքի—հեծկտամքի ձայն) կղեայ, բըբջից, աղտաւ իրան խոր մարդիւրնի, էսաց. — Ադ ինչ իրի ձի.

Էսաց. — Աստուած քեօ տուն աւրբը, քիւ խէր գմի խրկից քիւ խաէն: Իկանք, առ տի մթնաւ մի վերայ, մինքն էլ էսա պաղչէն տըտանը, էկանը պաղչը մէջը, սիւ գիւ իկաւ, գմի տմեն էլ եարալու էրաւ:

Բարակ շախ կանչից, էսաց.

— Քեաթիւր գիւլ, իս առտէ բնիմ, գիւ գեաւ, իմ խոր մարդիւր եարալու ինիս:

Դե իկաւ պաղչը մէջ:

Բարակ շախ գիւլ տաւն յիւար:

Թօղ (վոռի) իկաւ, էրեգահան իրիս բոնից, մինչիւ իրիկուան գեաղիւն հառուն:

Բարակ շախ գղիւլ իթալ գեաղն, թուր քեչից, գլեօխ աը կտըր, գիւլ էսաց.

— Աստուած սերուն բնը, բզը չսպանիս, քեանի ջուր հայ իմ յաշքի, իս բլիւմ քի խղմէթ—քեար (ծառայ):

Էղա գիւլու քիւր կայնիւր պատը վերէն, էսաց.

— Բարակ շախ, գիւլ բէրաղդ ի, նալմ՝ կախէ էն տնջիւն, մէկ էն տնջիւն, ձեռ կապ նաւիւր, գքի չսպանը:

Բարակ շախ իթուգ, գիւլ իկաւ, կտայնաւ, գեաղըն տուն, գիւլու քիւր աղըց:

Դիւլ էսաց. — Մէկ դարդ բզի իզի գեաղն, գարգմէլ իմ քիւրնի տաւ, էսա էրկու գարդ.

Էսա էրկու գարդ բզի աը սպանը, էսաց.

Դիւլ տմեն ժամանակ կըրթէր նէջիւր կըրիւր, կուտէն:

Օրէն մէկ գիւլ գինաց, գիւլու բարձիւր չիւր վերուցի: Բարակ շախ իկաւ, բարձիւր վերուց, տիտաւ մէկ սպաիկ բանալիքմ՝ էնա բարձը տակնէր, բանալիւր տաւ, գինաց, պղաի գիւտմ՝ կէր, բաց էրաւ, տեսաւ էրկու սուրբաթ (դէմը—պատկեր) կայ տակը, հաշ գինաց, ընկեաւ շեմուց վեւէն: Իրիկուան սիւլ գիւլ իրի, քիւրաւ շ էսաց.

— Յիւրի Բարակ շախ:

Քիւր էսաց. — Կէս օրին գինացը, չէկի:

Դիվ գիտցաւ սուրաթներու գիւռ բացելի:

Դիվ տըսաւ սուրաթներու գիւռ բացելի:

Հաշ գեացելը, ընկի շիմուց վերէն:

Թուր քեշից: Բարակ շախ տըսպանէր, քիւր իկաւ ան ախ էսաց:

— Պէճաղգ, գլխի կոպանէր, գիւռ առցըր. «ըզի չսպաննու, քեանի ջիւր կայ իմ յաշքիւր, իս ըլլիմ քիւ խզմէթքեար»:

Քիւր չիթուղ սպանէր, Բարակ շախը սըրտ մոթից, ջիւր թալից յիւրեմ, յիւշ իկաւ վերէն, ագախաւ (զգաստացաւ), իլաւ վեր:

Որ իլաւ վի, էսաց գիւրուն:

— Էսա սուրաթներու տէր բերին՝ բի՛, չքի-րիս՝ քի կոպանիմ:

Էսաց. — Իս զըտիմ, ըզի տը տաս բռնիլ:

Յիւրիւն գիվ կրակ վառըր:

Էրկու քիւր յիլան, տիսան կրակ կը վառըն, կուսմ՝ ջիւր, բիւռ մէլ բըլըլիւռ առը ձեռ բռնից, բուռմ էլ ծաղըկ մէկէլ քիւր բռնից ձեռ. ջիւր թլցըն՝ էկըն: Որ էկըն, գիւրուն մատացան, գիւրուն հեաշ գինաց, ընկեաւ ադ տեղ: Զգիվ բռնըցըն, կապըցըն, առըն տարըն:

Որ տարըն, աղիողցըցըն, ճրագ գըրն վար միջըուն, քերկեախ քեշըցըն:

Մէկէլ յըրկուն Բարակ շախ իլաւ, կրակ վառըր. Քիւրիւր առցըն մէկ մէկու:

— Աս վո՛ւվ ի կրակ կը վառը:

Իլան էլմ՝ ջիւր թլցըն, էկին:

Էկին Բարակ շախ մատացան:

Բարակ շախ չըրըլից անիւնց յիւրեմ:

Ինչ մատացան, ձեռմ իթալ անու փուղ-պատ, մէկ իթալ անու փուղպատ, բռնից, էսաց:

— Էրկուս բերիմ, կուտամ յիւրար, զձի կմեռցնիմ. Անունը էլ առցըն:

— Աստուծու սիրուն, զմի թուղնիս, ինչիս կուզըս, մենք ան տեսակ էնինք քի խիտ:

Թուղ խուռ, իլան գեացըն:

Բարակ շախ գինաց, տիսաւ, զգիվ աղիող-ցըցա՛ծ՝ ճրագ գըրած վար միջըուն:

Էսաց. — Ադ ի՛նչ կէնքը, մեղք չի՛:

Առըն. — Ի՛նչ մեղք ի՛, գիւռ ճրագէն լիւս կը խէր, մինը անու ... խէնը (նայենք):

Իլաւ զգիվ արձկից, իթուղ:

Էսաց. — Դիւ, պղտիկ քիւր տ՛առնըս, թը մի՛ծ քիւր:

Էսաց. — Պղտիկ քիւր առնըմ, ըզի կոպանը, մի՛ծ առնըմ, գէշ ի՛: Էսաց. — Մի՛ծ քիւր:

Ի. Զուր կը թափէին որ հակառակորդին աչքն ջրին առնէր, աղջկան երեսը տեսնէր, ուշքը գնար:

Էսաց. — Քիւ բերան կուտուր, մի՛ծ քիւր չուղիւր, պղտիկ քիւր ուղիւր, քի տ՛ըսպանի:

Էսաց. — Դարտմ ըզի գիւ գեացըն՝ ադ մէկ, մէկն էլ կախից իմ անջէն մէկ նալ՝ ադ էրկու, մէկն էլ իմ քիւր առըց՝ ադ իրեք, մէկն էլ դէ՛ կնիկ խուռ ըզի՛ խօրոտ առըց անու՝ ադ չուրս Զուրս գարտ ըզի տ՛ըսպանը:

Բարակ շախ էսաց. — Երբ՛, իս գիւ ուխտմ էնինք. թը քի լա՛ծ իլաւ, ըզի աղջիկ, իս իմ աղջիկ տամ քիւ լա՛ծուն, թը ձի լա՛ծ իլաւ, քի աղջիկ, գիւ քիւ աղջիկ տաս իմ լա՛ծուն:

Դիվ էսաց. — Շատ աղէկ կըլնը:

Էրկուի կընկալքն էլ իլան աղեօվ:

Իննը ամիս իննը օր ինչ թմաւ, գիւրուն Աստուած աղջիկ խուռ, Բարակ շախին էլ լա՛ծ:

Էդա աղջիկ, էդա լա՛ծ սիրուան յիւրախ վերէն:

Դիվ յիւր աղջկան անիւն իզի Աարգ խա-նում Բարակ շախն էլ յիւր լա՛ծու անիւն իզի Անուշ շախ (Շիրին շախ):

Մէկ ժամանակ վերէն ընցաւ:

Աս գիվ էսաց. — Էսա իլաւ խընդ գարտ, աս խընդ գարտ ըզի տըսպանէ՛, բերիմ, աղջիկ կու-րեցընիմ:

Իքի զութիմ՝ շինից, աղջիկ մէջ իզի, բերան փակըց, տարաւ իթալ սիվ ծովու վերէն, էսաց:

— Սիվ ծով՝ քինէ կուղիմ, տանըս Զինաց թագեաւուրու լա՛ծու խամար:

Սիվ ծով զաղջիկ առըց, տարըց Զինաց քաղաք:

Աղջիկ գինաց, տղէն դայիֆացաւ:

Տղէն էսաց խօր. — Աղջիկ չկայ, յիւր ի՛ Բարակ Շախ գիւրուն էսաց:

— Աղջիկ ի՛նչ իս իրի:

Դիվ էսաց. — Աղջիկ էրկու տարըլիս մեռերի:

Տղէն էսաց. — Զմեռերի, սիւտ կասը:

Տղէն յօրէն մէկ էսաց. — Տ՛երթամ յիւրի կան գեամ:

Տղէն իլաւ գինաց սիվ ծովու բերան:

Աղջիկ իկաւ աղը մօտ, էսաց:

— Ատղը Զիւնը (քաջը) կիւղեան, կեր-թան դեղորունք բերըն, իմ մարդ (քաջանց թա-գաւորի ուղիւ) բընիտար ի՛, դեղ բերըն, ժըր-ցըցին, զի պոսակին վերէն, էսաց, գիւ վաղ կիւ-դեաւ աստեղ, չընը օր քնիս Զիւնը գեան էրթան, իս անիւնց խաւէն կիւղեամ աս տեղ՝ ըզի ա՛ռ, էրթանը:

Տղէն էկաւ յիւր տեղ, աղջիկն էլ գինաց յիւր տեղ, Աստուտուն տղէն էլմ՝ իլաւ, գի-նաց ծովու բերան:

Շատ նստաւ ան տե՛, մարդ չտըսաւ քիւն յեկաւ վերէն, քնաւ:

Զիւնը էկըն, դեացըն:

Մնաց քաջամի՛, կաղմ՛, կուրմ՛:

Էգա իրեց յիտենէն էկըն. էկըն տղին մա-
տացանէնդա կուր էսաց:

— Էսա ինչ մարդ ի, էսա տեղ պառկի:

Աղբըն. — Մինք ինչ գըտիկդ, մէկ մարդ
աս տե պառկի:

— Ադ մարդ մի թագեաւուրը խարոխ սի-
րուինի, մի թագեաւուրը խարս կիւզեայ աս տե,
աւսը, էրթայ:

Քեաւալ էսաց: — Ձողէն սպանիք:

Կաղ էսաց. — Թլինք ծուլ:

Կուր էսաց. — Ձէ՛, անիւ մեզք չընք եցգի մի
վզ, քիւն առնընք, տանընք, յիբիկուան դեանք,
քիւն տանք ինե, էրթամք. աղջիկ կեզեայ աս
տե, տղէն չախախի թո՛ կասայ, կերթայ:

Անիւնք յիլան, քիւն առն գեացըն:

Յիբիկուդ էկն քիւն տուըն ինե:

Աղջիկ էկաւ անտեղ, տեսաւ տղէն քնած ի,
ինչի կըաւ, չախախաւ: Թլիկթմ՛ գրից, էսաց:

— Դիւ էքախայ իս, գիւ ձը վուճ չըս կառը
(օգուտ չես տար), աս ճանիւր կառնս, կերթաս
քի խամար կը խաղաս, իմ յիտենէն չգեաս, դիւ
ըն չըս գնանիւ: Թը իմ տեղն էլ կը խարցնես,
իս Ձինաց թագեաւուրը քեաղեաւքն իմ, գիւ ըղի
չոս կէրի բերի:

Աղջիկ իլաւ, գինաց, Ձիւնք էկըն, գեացըն.
Էգա իրեք էլմ՛ յիտ մնացըն, յիտուց էկըն,
աղըն մատացան:

Էգա կուր էսաց. — Կը խէք, իկիր, ըսգուլ
պաղնիր, ըսգուլ գրկիր ի, չիմացիր ի, թուդ
տուիր ի, գեացիր ի, Գիւն առն գեացըն:

Գիւնընուան մէջ ախախաւ, տըսաւ գիւնըն ի,
ան իտու յիւր ճըպ, տըսաւ ճան կայ ճըպ,
ձէրմ՛ թլիկթ. թլիկթ իբաց յիտ, տըսաւ գը-
րուած ի, կարգաց. — աղջիկ իկի մօտ, ինչ էրի,
չախախ, ասիր ի, իմ յիտենէն չգեաս, թը իմ
տեղն էլ կը խարցընես, Ձինաց թագեաւուրի քեա-
ղաքն իս:

Լիւսցաւ, տղէն դարձաւ իկաւ յիւր տուն.
Խոր էսաց. — Տէրթամ յիտե աղջկան:

Խէրն էսաց. — Որդի՛, մէրթայ, ալ գիւն
չոս տեսնայ, չոս կէրի բերի ան աղջիկ:

Էսաց. — Ձէ՛, տէրթամ իտենէն:

Տղէն էր, իլաւ ձըն խեծաւ, գինաց՝ թէ ա-
ւուրմ՛ թէ էրկու աւուր ճանապարհ (ճանապարհ
և ճամբող միանգամայն կը գործածէ Ձատիկ).
գինաց, գինաց սարը մէջ, տըսաւ էրկու գիւլ ան
տե կը կուրն. — սիւ գիւլ, սըւտակ գիւլ, Ինչ սիւլ
կը զարկը սըւտակ գիւլուն, սըւտակ գիւլ կը բա-
րակաւայ, կըլը քանց լարան, ինչ սըւտակ գիւլ
կը զանը սիւ գիւլուն, սիւ գիւլ կուրը, կըլընք
քանց սարմ:

Տղէն էսաց. — Ի՞նչիս էնիմ, թը էրթամ սիւլ

գիւ ճիւք (յօգնութիւն), սըւտակ գիւլ մեզք ի,
թը էրթամ սըւտակ գիւլուն ճիւք, վախենամ
սիւլ գիւլ զմի սպանը. բարիւ տըսամ, վուլ գիւլ
բարիւ առըց, կերթամ անու կը ճօղնիմ:

Գինաց բարիւ իտու, սըւտակ գիւլ բարիւ
առըց: Տղէն սիւտակ գիւլուն էսաց:

— Դիւ մի՛ կուրը, աս գիւր իս տի կուրիմ:
Անու շախ իրի կուր, սիւ գիւլու մատա-
ցաւ: Թուրմ՛ իղարկ, գիւօխ կտուց:

Ձգիւօխ օր կտուց, գիւօխ բանձըցաւ բան-
ձըցաւ: Սըւտակ գիւլ գիւնու շախ գըմըշկից:

Օր գըմըշկից, էսա տեղէն մէկ կէս տահա-
թուայ ճանքախ գինաց:

Ագիւ գիւօխ վիւրուց իկաւ գիւլու ճանգընի
վըէն, տարաւ յանգիւթը:

Անու շախ դարձաւ սըւտակ գիւլու մօտ:
Էսաց. — Պէ՛քաղդ. իս քիւ նայար սպանըցը,
գիւ ի՞նչ էրիր իս ձի:

Սըւտակ գիւլ էսաց. — Տեսա՛ր, անու գիւօխ
դպաւ անու ճանգաղի վըէն, տարաւ ճանգիւթը.
Էս քի չի դմշիլը՝ դքի տանէր ճանգիւթը:

Անու շախ էսաց. — Իրի՛, էրթանք:

Դիւլ էսաց. — Իս չըմ կիւշի գեայ:

— Ինչո՛ւ չըս կիւշի գեայ:

— Իմ խէք էրկու կնիկ բերի, իս յառաջի
կընկնըց իմ, աղը յիտքի կընկնից ի, միք աղէր
ինք, մէկ մօրէ չընք, անու մէր սաղ ի, ան լսէ՛,
իս անու լաճ սպանիր իմ՝ ըղի տուտէ:

Էսաց. — Ըղի շանք տու, իս կերթամ:

Էսաց. — Իս չըմ կիւշի գեայ, շանց տայ քի:
Էսաց. — Ճանըմ, իրի՛ սարը գիւօխ, դատու
տեղէն շանք տու՛ իս էրթամ:

Դիւլ իլաւ սարը գիւօխ, շանք իտու:

Անու շախ գինաց—գինաց, մատացաւ,
տըսաւ պառաւմ՛ իկաւ, գիւնու շախ տուտի:

Անու շախ թուրմ՛ իղար, գիւօխ կտուց,
առըց իրի, իգի յէնջև գիւլուն, էսաց:

— Ա՛ռ անու գիւօխն էլ:

Սըւտակ գիւլ էսաց. — Քեանի ջիւր կայ իմ
յաջերի, իս ընըմ քի խղմէթքեար:

Իլան գեացըն սըւտակ գիւլու տուն:

Դիւլ էսաց. — Անու շախ, գիւր տէրթատ,
քիւ դուրծ ինչ ի:

Անու շախ յիւր կառէն գիւլուն խամար
էրաւ. — Իս տէրթամ յիտիւ աղջկան, Ձինաց
թագեաւուրը քեաղաք:

Առաւուտուն գիւլ, Անու շախ, ընկնան
ճամբախ, գեացըն:

Մէկ քեանի աւուր ճամբախ գեացըն, Անու շախ
էսաց. — Դիւլ, իս անօթի իմ, տէրթամ
անա գեղ:

Էսաց. — Դինա՛, եօթ օր քի մեօճէթ, եօթ
օր ինչ կը լըմենայ, կգեաս:

Անուշ շախ իլաւ, գինաց գեղ:

Գեղական ինչ զԱնուշ շախ տըսան, ասըցն:

— Ասի կարծե՞ մարդ ի՞նչ ասնըք Վառդի Վարդանի կնանխ (հիւր): Վառդի Վարդան գեայ, կըռուըն էրկուս, զանը, Վառդի Վարդանը սպանը, աղատվընը մօտէն:

Վառդի Վարդան զօրպա մարդ էր, ամին տարը զուրուղէն նախորդ կըլնըք, ամին յերկուն իզմ՝ աը մուրթէր, զարկէր ըսըմի ձէր, զնէր վար թըւին, քիթը տուն, էփէր, ուտէր: Մէկէլ օր էլմ՝:

Անուշ շախ տարըն Վառդի Վարդանի տուն:

Անու աշք յընկաւ Վառդի Վարդանի կնկայ, Իլաւ խոց իտու կնկի, էտաց:

— Իլի՛, զքի փաթըթիմ խըսըք, զնիմ յիտի գաւան, յիթկուն Վառդի Վարդան չգեայ, զքի սպանը:

Անուշ շախ փաթըցից խըսըք, իգի յիտի գաւան:

Անուշ շախ տիտաւ Վառդի Վարդան իրի, իզմ՝ զարկի ըսըմի (տէգ) ձէր, առց իրի, տարըց տուն, կրակ էրաւ, իրից, նստաւ կուտը:

Գեղական թափան փենճըրտաննու յեռջև, ասըցն:— Տանանք Վառդի Վարդան, ան մարդ ինչ տէնին:

Տըտան բան - ման չկայ, ասըցն:

— Երգմ՝ չառնք՝ էսա մարդ խըսըքէն զիւս չըլնը:

Վառդի Վարդան, զիւ կարմըցըցու զնիթի, Կի՛, աւըլուց տա՛ր, թալ վար Անուշ շախին. Վառդի Վարդան, զիւ կարմըցըցու զնիթի, Կի՛, աւըլուց տա՛ր, թալ վար Անուշ շախին: Անուշ շախ էտաց:— Առըի էրգիթ ասըցն իմ վրէն, զիւս գեամ խըսըքի:

Անուշ շախ զիւս իլաւ:

Վառդի Վարդան, Անուշ շախ, առն յիթկուն, կուտան մինչիւ եօթ սըհաթ:

Ին տան յեռջև անից ձեռ օտաց կը հաժուէր:

Անուշ շախ ինչ քան թուր ի զար, չըռնի զԻՐ (անձ) Վառդի Վարդանի:

Անուշ շախ զՎառդի Վարդան ըռնից, տաբաւ սեան մօտ, ձեռ իտու սուն, վիթուց, ձեռ մ'էլ զՎառդի Վարդանի գլխօխ կօսից, սեան տակ իգի, սուն իթուգ վիթէն, քիթ թափ իտու—թափ իտու, մեռաւ:

Անուշ շախ քեշից զՎառդի Վարդան տաբաւ գիւս, իկաւ Վառդի Վարդանի կնկի առց, նստաւ:

Եօթ տարը մնաց էգա տեղ:

Վառդի Վարդանի քնի իլաւ տղեօլ:

Անուշ շախ օրերուց մէկ օր էտաց:

— Կըլի, իս տէրթամ, իս եօթ օր էր (էի)

խօսէ, էսա իլաւ եօթ տարը, իմ բազպանդն էլ կտամ քի, թէ՛ ձը աղջըի իլաւ, բազպանդ կը ծախըք, զիւ, իմ աղջըի կուտիք մինչիւ մեռնելիւ ժամանակ, ձի խեղիք ի. թէ՛ լաճ՝ իլաւ, անուն կը գնըս Տիւլիւն շախ, կապըս ձեռաց աջ թիւի վերէն, խեղիս գեայ իմ յառէջ:

Անուշ շախ թուր իտու, գինաց զիլու մօտ, տըսաւ, Ինչ տըսնի, զիլ մինչիւ չուրիք խուղը մէջ գեայըք:

Դիլ որ տըսաւ զԱնուշ շախ, էտաց:

— Էս քի ասըցը «մինչիւ եօթ օր լմնայ, գեայ», ասըկայ իլաւ եօթ տարը:

Էտաց:— Եօթ տարը չի, եօթ օր ի:

Դիլ էտաց:— Զէ՛ եօթ տարը իլաւ:

Իլան գեայըն ծովու բերան:

Դիլ Անուշ շախին էտաց:

— Կերթաս, էսա քեար կը վիթուցիս, ձիւ մ՝ կեամ կայ ան քեարը տակ, ան կեամ կտաս ջիւր, ծովու խեղէն ձիւ կէշնը, կգեայ, աղ կեամ կընցընի ձիւ բերան, ձըն կը խիճնիս՝ էրկինք տ'ամբի, կարկուտ գեայ, ըռնը խեղեղ, որ ըռնը խեղեղ, ձըն թուր, փախի, յիլ շնարը ծառ, էգա ջիւր կգեայ, կերթայ, կը մնայ անու յիտքի քեամիր, յիտքի քեամիր ինչ կիւգեայ, էրկու ապուկէ (ապակեայ) կուժ կառնըս, աղ ջիւր մէջ կը լըցընի, բերան կը գուցիս կառնըս կերթաս, կանչա:— հէքիմ, հայ հէքիմ, Խապար կտան թագեաւուըն, կասըն՝ հէքիմ իկաւ, ան էլ կա:— չմ ուղի հեքիմ թուր էրթայ, Յիտքին թագեաւուր էլմ՝ տ'ասի, կանչիցէք, թուր գեայ, 100 դշ, էլ անու ընը, Կը դառնաս, կերթաս, կասըս, թագեաւուր ապրած կէնայ, Ինչ կտաս ըզի, քիւ աղէն սաղացնիմ, Անիկ տ'ասը, իմ խուզըն, իմ խարս, իմ աղէն չէ, մէկ էլ Ինչ կուզիս՝ կտամ, Դիւն էլ ասա՛, քիւ խարսն էլ, քիւ խուզըն էլ, քիւ աղէն էլ պիթոց կէնայ քի, իս քիւնէ կուզիմ Գուրկին ճալալին, թուր կէժակին, զին սատաֆին, թամբ...:

Անուշ շախն էր, զինաց քեար շուռ իտու, կեամ քարը տակէն ի խան, տարաւ իտու ջիւր, խեղէն ձըն ջրուց իկաւ գիւս, ձըն ըռնից, կեամ իգի ձիւ բերան, ձըն խեթաւ, ծովու մէջէն գինաց:

Գինաց—գինաց, ծովից գիւս իլաւ, որ ծովից գիւս իլաւ, ձըն իթուր, որ ձըն իթուր, էրկինք ամպից, կարկուտ իրի, իլաւ խեղեղ, որ իլաւ խեղեղ, էգի փախու, իլաւ շնարը ծառը, Որ իլաւ շնարը ծառ, էգ ջիւր իկաւ, գինաց՝ մնաց յիտքի քեամ:

Գինաց էրկու ապուկէ կուժ առըց, իրի, աղ քեամքեամուկ մէջ իլից, առըց, գինաց:

Գինաց, կանչըց:— Հէքիմ, հայ հէքիմ, հէքիմ, հայ հէքիմ:

Խաղալ տարւն թագեաւուրն հէքիմ իկաւ։
Թագեաւուր էսաց։—Գեացէք, ասէք թը
էրթայ չըմ ուզի, ինչքան հէքիմ իկաւ, հօգուտ
չիլաւ։ Հէքիմ յիտ գարծաւ։

Թագեաւուր էսաց։

—Թուդ գեայ, խարուր դէ, թուդ անու ընը,
կանչըցն։—Թագեաւուր կտոր թուդ գեայ։
Գինաց թագեաւուր մօտ, էսաց։

—Թագեաւուր ասլարծ կենաս, ինչ տաս
ընի, քիւ աղէն սաղացըցն։

Թագեաւուր էսաց։—Իմ խուդին, իմ խարու,
իմ աղէն չէ, մէկնէլ ինչ կուզիս, տըտամ։

Էսաց։—Իրեքն էլ պիւրող կինան ընի իս քի-
ւէ կուզիմ Բուռիկի ճալալն, թամբ սատաֆին,
թուր կէծակին։

Թագեաւուր էսաց։—Քիւ ասողը բերան
կուտոր, ինչ քի տար, Իս ան տամ, խարուն էլ
տըտամ, խուդին էլ տըտամ, աղէն էլ տըտամ,
էլ չէ, չըմ կէրի ինի, Տղէն սաղացըցու, տամ։
Անու շախ էսաց։—Տղէն բերէք աս տե։

Տղէն բերն, տըտաւ, անու լըշ ամին որդ-
նի ի բերան ըզու որդնի։

Դիւ խուռ էդա ջիւրիւր, թեմիգմ վլաց,
պարկացըցուց թորվան վերէն, էկաւ, անդամէլ
վլաց, էլմ պարկացըցուց թորվան վերէն։

Տղէն սաղացաւ, առաջուց աւելի տաճա
աղէկ իլաւ։

Բուռիկի ճալալին, թուր կէծակին, թամբ
սատաֆին իրի իրան։

Թուր կէծակին կապից, թամբ սատաֆին
իդի, զօրն խիծաւ, ձեռ խուռ զաղջկան թիւ,
վրուց, իթալ յիւր քեամակի քլից զօրն, գինաց,
Չիւանքն էլ յիւան խուէն ընկեան։

Անու շախ իրեք օր իրեք գիշեր կախ խուռ,
գինաց, Չըն էսաց։—Մէկ ճարմ գնալի, աս օր
իլա իրեք օր՝ գիւ—էրկու ջան իմ քեամիկ վե-
րէն էք, իս անօթի, ծարաւ՝ գիւ կախ կէնիս։
Անու շախ երգ կար։

—Բերդիքմ՝ կուզիմ քարեղէն,

Բատան բուրդ պղնձեղէն,

Դռնիկ վերէն սատաֆեղէն,

Տամ գիւ ամանաթ,

Դառնամ կուռ վերէն։

Սըւտակ դիվ իկաւ էսաց։

—Իս բերդիքմ՝ իմ քարեղէն,

Բատան բուրդ պղնձեղէն,

Դռնիկ վերէն սատաֆեղէն,

Քիւր տու զաղբօր ամանաթ,

Դարձի բիւ կուռ վերէն։—Անու շախ զաղ-

ճիկ չիւնցաւ աէր։

Իրեք օր իրեք գիշեր էլ կախ խուռ։

Չըն էսաց։—Ճարմ գնալի, էսա իլա վե-
րէն, վեք գըշիւր, իս անօթը ծարաւ, գիւ կախ կե-

նիս էրկու ջան իմ քեամիկ վերէն, մէկ իջեցէք,
մէկ էլմ մնացէք, Անու շախ էսաց։

—Բերդիքմ՝ կուզիմ պղնձեղէն,

Դռնիկ վերէն սատաֆեղէն,

Քիւր տամ աղբօր ամանաթ,

Դառնամ իմ կուռ վերէն։

Սըւտակ դիվ էլմ իկաւ աղ տե։

—Իս բերդիքմ՝ իմ պղնձեղէն,

Պատան բուրդ մըրըղեղէն,

Դռնիկ վերէն սատաֆեղէն,

Քիւր տու աղբօր ամանաթ,

Դարձի բիւ կուռ վերէն։—Անու շախ էլմ՝

չէտու իրեք օր իրեք գըշիւր էլ կախ էրաւ, ձըն
էսաց։

—Անու շախ, մէկ ճարմ գնալի, էսա իլա
ինն օր, ինն գըշիւր, կգեան ըլի էլ, դրի էլ տը-
պանին, զաղջիկն էլ տըտանն։ Անու շախ էսաց։

—Բերդիքմ՝ կուզիմ արծթեղէն,

Պատան բուրդ քարեղէն,

Դռնիկ վերէն սատաֆեղէն,

Քիւր տամ աղբօր ամանաթ,

Տառնամ իմ կուռ վերէն։

Սըւտակ դիվ էլմ իկաւ էսաց։

—Իս բերդիքմ՝ իմ արծթեղէն,

Պատան բուրդ քարեղէն,

Դռնիկ վերէն սատաֆեղէն,

Քիւր տու աղբօր ամանաթ,

Դարձի բիւ կուռ վերէն։

Անու շախ էլմ զաղջիկ չէտու իրեք օր,
իրեք գիշեր կախ էրաւ էլմ՝ ձըն ասըց։—Անու շախ,
մէկ ճարմ գնալի, թէ չէ, բարեօվ չգնալու-
նիս, ալ իս չըմ կէրի կախ էնը, միայ կգեան
գըրի կապանն, զը էլ, զաղջիկն էլ կը տանն։
—Անու շախ էլմ էսաց։

—Բերդիքմ՝ կուզիմ ոսկեղէն,

Պատան բուրդ արծթեղէն,

Դռնիկ վերէն ալմաստ քարեղէն,

Լիւսնակ տամ էրեգական ամանաթ,

Դառնամ իմ կուռ վերէն։

Սըւտակ դիվ էլմ իկաւ էլմ էսաց։

—Իս բերդիքմ՝ իմ ոսկեղէն,

Պատան բուրդ արծթեղէն,

Դռնիկ վերէն ալմաստ քարեղէն,

Լիւսնակ տու էրեգական ամանաթ,

Դարձի բիւ կուռ վերէն։

Դիվ օր «էրեգական» էսաց, աղջիկ խուռ
ամանաթ, զարձաւ յիւր կուռ վերէն։

Անիւնք թուդ կըռւն, միք խապար տանք
Վառըկ Վարդանի կնկանուց։

Վառըկ Վարդանի կնք լաճմ էր բերի
Անու շախից, Էդա լաճու անուն իդի տէրաէր
Տիւլիւն շախ։

Էդա լաճ միծայաւ: օրէն մէկ մօր էսաց,
Մարէ՛, ձի խէր չկէ:

Էսաց. Բիւ խէր իրի առ տե: զքի վաստը-
կից: զինաց:

Էսաց. — Աղէ՛կ, անու նշան չկէ:

Էսաց. — Անու նշան առ բազպանդն ի. ան
օր ինչ տէրթէր: էսաց. Բիւ քզի աղջիկ իւաւ:
առ բազպանդ կը ծախիք: կուտիք մինչիւ մեռնե-
լիւ ձի խիւրիք ի: էսաց. Բիւ լաճ իւաւ: կը կա-
սիս վար աջ թիւին: խիւրիս գետն իմ յառէջ:

Տղէն էր իւաւ: բազպանդ կապից վար յիւր
թիւի. զինաց էդա ծուլու բերան: քինաւ, ինչ խէր
քինիւր իր: Զինացն էկին: տըսան: բազպանդ ար-
ձկեցն: կապեցն խաւաքիւր տակ: խանըցն վի:
Զինացն ասեցն. — Մարգմ՛ կայ առ տե: զքիւ
խէր սպանիւր ի. էրթանք վերէն կուի:

Տիւլին շախ էսաց.

— Ո՛ր իմ խէր սպանիւր ի. իս տէրթամ վար
անու կուի: մարդ տը չգէր: իս մնակ տէրթամ:
Առաւուտուն Տիւլին շախ զինաց կուի:

Անու շախն էլ էնա եանից իկաւ կուի:

Ան տե Անու շախ: Տիւլին շախ առն
յիւրար: Անու շախ չկէրցաւ դարպ (հարուած)

դարկէր:

Տիւլին շախ անձախ իւաւ յիւր պառաւան

(անձապաշտպանութիւն):

Անու շախ չիթուդ իրան դարպ դպնը:

Տիւլին շախ անձամի (անվործ) էր: չիւր կէրի
դանի: որ դանէր: մէկ դարպէն կիցգէր: կոպանէր:

Զանք յիւրուէն կուտան: յիւրուէն Տիւլին
շախ դարձաւ: իկաւ Զինացն մէջ. Անու շախն
էլ դարձաւ: զինաց իրա տեղը: մաղտէն էրաւ

(մտաւանջութեան մէջ ընկաւ: խոթողեցաւ):

Կնըկ էսաց. — Ան օր ինչո՛ւ մաղտէն իրիւր իս:

Էսաց. — Ի՞նչիս մաղտէն տի չէնիմ: առ օր
մէկ ջնելիկմ՛ իկիւր իր իմ կուի: իս չրմ կրցի անու
դարպ դարկիւր: անձախ իկիւր իմ ընձի պառաւան:

Չրմ թուղի ձի դարպ կպցը: ան ջնելիկն էլ ա-
նձամի էր: անձամի չէնիւր: մէկ դարպէն էնի կոպա-
նէր: իս գըտիմ: առաւուտուն ըզի տըսպանի:

Կնըկ էսաց. — Դիւ անու պառկած տեղ
գտիմ: Էսաց. — Գտիմ:

Կնըկ էսաց. — Անիւնք խաղար—խաղար ին:
դիւ մնաւուր իս: դիւ ան մէկ գըշիւր զինն:

դեաղտի սպանի:

Անու շախ գըշիւր զինաց: տըսաւ Տիւլին
շախ վար քեամիկն պառկի: քնիւր ի:

Թուրմ՛ իզար տղի փուրու վերէն:

Թուր կէծակնն էր: կտուից: էրաւ էրկու
կտուր:

Տղէն աչքիւր իրաց:

— Աղէ՛կ, զիւ ըզի սպանիցը: զիւ իմ խօր
ձեռնէն գէւր տաղատուր:

Էսաց. — Բիւ խօր անու ինչ ի:

Էսաց. — Իմ խօր անու Անու շախ ի:

Անու շախ էլաց: իտու վար յիւր գլխուն:
— Իմ աչքիւր կուրցուցը: իմ տղէն սպանիցը: իս
քիւ խէրն իմ:

Անու շախ տղի կտուրիւր կրգից: առնց:
տարաւ աղջկայ մօտ:

— Աղէ՛կ շէրաթ էրըր վար ձի: իմ աչքիւր կուր-
ցըցը: իմ տղէն սպանիցը:

Աղջիկ էսաց. — Խուզը կայ ինի:

Էսաց. — Խուզը կայ ինի: յրմա ինչ տէնիմ:
տըմեռնը:

Էսաց. — Բի՛ մա ձի: մա ձի դեղ շատ կայ:

Անու շախ էսաց. — Դիւ Զինացն թաղեա-
ւուրի տղէն կտուր՝ ան քեամեամուկ չեղնէր:
ան չըր սաղանայ:

Աղջիկն իրի: լուաց: դեղմ՛ ցանքց վերէն:
կտուրիւր բերաւ յիւրար: պարկացուց վար թօր-
վան: էխան դեղմ՛ էլ իթալ վերէն: յառաջէն
դահա աղիկ իւաւ:

Խէր: տղէն իւան: գետցըն Զինացն վերէն
կուի: Զինացն կուտուրիցըն: դարձան էկին:

Սըւտակ դիվ: Անու շախ: Տիւլին շախ:
ըզաղջիկ առն: էկըն Վառըկ Վարդանի կնկեայ
մօտ: Վառըկ Վարդանի կնկն էլ առն: էկըն
Բարակ շախ մօտ:

Անու շախ իկար: սիւ դիվ սպանից:

Բարակ շախ: Անու շախ: Տիւլին շախ:
Սըւտակ դիվ: Վառըկ Վարդանի կնկի: առն
զաղջիկ: զինացըն Բարակ շախ խօր մօտ:

Առօք փառօք զաղջիկ պտակին Անու շախ
վերէն:

Ան տեղ եօթ օր: եօթ գըշիւր խարսնիս
գըրն: կերան: խման:

Անիւնք խառան ուրինց մըսզ: դիւքն էլ առ
տե խառնիւր ձի մըրազ:

Ս. Հայկունի

ԵՐԿՐԱԴՈՐԺԱԿԱՆ ԱՆՆՐԱԺԵՏ

ԳԻՏԵԼԻԲՆԵՐ

(Շարունակութիւն եւ վերջ) *

ԹԵՂԻ ՔԱՄԵԼԻԸ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՍԵՐՄԱՅՈՒԻ
ՀԱՄԱՐ ՀԱՍՏԻԿՆԵՐ ԶԱՏԵԼԻԸ:

Թեղ կոչուում է կալած: բայց դեռ չէրնած:
չբամած ցորենը: զարին և այլն: երբ դեռ զար-

*) Տես. Ար. հմ. Ե. եւ Զ.